

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 2. 12. 2020
COM(2020) 710 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Digitalizácia justície v Európskej únii
Súbor príležitostí**

{SWD(2020) 540 final}

1. Úvod

Prístup k spravodlivosti a zjednodušenie spolupráce medzi členskými štátmi patria medzi hlavné ciele priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti EÚ, ktoré sú zakotvené v Zmluve o fungovaní Európskej únie¹. Charta základných práv vo svojom článku 47 zaručuje právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces². Účinné justičné systémy sú nevyhnutné aj pre fungovanie vnútorného trhu a zároveň sú základným predpokladom hospodárskeho rastu. Prístup k spravodlivosti musí ostať zachovaný a musí držať krok s prebiehajúcimi zmenami vrátane digitálnej transformácie, ktorá ovplyvňuje všetky aspekty nášho života.

Za posledné desaťročie Komisia a členské štáty dospeli k presvedčeniu, že je potrebné zabezpečiť efektívnosť justičných systémov a prijali viacero iniciatív, ktoré priniesli pozitívne výsledky z hľadiska digitalizácie justície. Ostáva však urobiť oveľa viac. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 priniesla okrem priameho vplyvu na zdravie a hospodárstvo aj širokú škálu výziev pre justičné systémy v Únii či za jej bezprostrednými hranicami.

Pandémia COVID-19 na jednej strane zdôraznila, že v EÚ treba urýchliť vnútroštátne reformy s cieľom digitalizovať vybavovanie vecí justičnými inštitúciami, výmenu informácií a písomností medzi účastníkmi konania a právnikmi a zároveň naďalej zabezpečovať jednoduchý prístup k spravodlivosti pre všetkých³. Bola tak ďalším impulzom k tomu, aby členské štáty pokračovali vo svojom úsilí o čo najlepšie využívaní nástrojov informačných a komunikačných technológií (IKT) vo svojich justičných systémoch. Na druhej strane, jej značný vplyv na fungovanie vnútroštátnych justičných systémov nepriaznivo ovplyvnil aj cezhraničnú justičnú spoluprácu v EÚ, čo v mnohých prípadoch viedlo k prietahom a prekážkam pri prístupe k spravodlivosti tak pre jednotlivcov, ako aj pre podniky⁴.

Kríza spôsobená ochorením COVID-19 podčiarkla potrebu posilniť odolnosť justičných systémov v celej EÚ. Zároveň zdôraznila, že je dôležité naďalej rozvíjať spoluprácu s medzinárodnými partnermi a podporovať najlepšie postupy aj v tejto oblasti politiky. Ide o jeden zo základných pilierov spoločnosti založenej na európskych hodnotách a odolnejšej ekonomiky.

Predsedačka Európskej komisie sa vo svojich politických usmerneniach⁵ zaviazala, že zabezpečí, aby Európa ambicióznejšie využívala príležitosti digitálneho veku a zároveň rešpektovala hranice bezpečnosti a etiky. V nedávnej *správe o strategickom výhľade z roku 2020*⁶ sa uznáva kľúčový význam digitálnej transformácie verejnej správy a justičných

¹ Článok 67 ZFEÚ.

² Charta základných práv Európskej únie (Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391–407).

³ Pozri správu o právnom štáte za rok 2020 – Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii [COM(2020) 580 final].

⁴ S cieľom získať prehľad o tom, akým výzvam museli vnútroštátne justičné systémy čeliť počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19, zhromaždila Komisia informácie o jej vplyve a opatreniach, ktoré členské štáty v nadväznosti na túto krízu prijali.

https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-sk.do

Pokiaľ ide napríklad o európsky zatýkač rozkaz, žiaden členský štát síce vo všeobecnosti nepozastavil vydávanie osôb, v niektorých prípadoch však nebolo možné vyžiadajú osobu odovzdať štátu, ktorý takýto rozkaz vydal, a to najmä z dôvodu cestovných obmedzení a zrušených letov. Uskutočniteľnosť každého odovzdania sa posudzovala od prípadu k prípadu. Odovzdávanie osôb pozemnou cestou (napr. medzi susednými štátmi) sa vo všeobecnosti uskutočňovalo naďalej, pokiaľ neboli zatvorené hranice.

⁵ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_sk.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_sk

systémov v celej EÚ. Transformácia by mala priniesť výhody pre všetkých, pričom by mala klásť dôraz na ľudí a vytvoriť nové príležitosti pre jednotlivé zúčastnené strany. Mala by preto pokrývať širokú škálu otázok.

Tak Európska rada⁷, ako aj Európsky parlament⁸ uznali, že digitalizácia bude zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore oživenia a modernizácie hospodárstva EÚ po kríze spôsobenej ochorením COVID-19.

V stratégii pre bezpečnostnú úniu z júla 2020 sa Komisia zaviazala k opatreniam, ktoré by mali zabezpečiť, aby sa pracovníci v oblasti presadzovania práva a justície mohli lepšie prispôbiť novým technológiám, a to najmä prostredníctvom prístupu k novým nástrojom, získavania nových zručností a rozvoja alternatívnych vyšetrovacích techník⁹.

V záveroch Rady o prístupe k spravodlivosti a využívaní príležitostí, ktoré prináša digitalizácia¹⁰ z 13. októbra 2020 sa uvádzajú konkrétne návrhy vzájomného posilnenia politík týkajúcich sa účinného prístupu k spravodlivosti a digitalizácie.

V kontexte uvedeného je nevyhnutné, aby EÚ maximálne zintenzívnila svoje kroky v oblasti digitalizácie justície. Hoci sa v tejto súvislosti urobilo už veľa, stále je potrebné vyvinúť značné úsilie tak na vnútroštátnej, ako aj na európskej úrovni, aby sa ešte viac posilnila odolnosť justičných systémov a zvýšila ich schopnosť pracovať online. Skúsenosti Komisie s elektronickou verejnou správou ukazujú, že digitálna transformácia je jedným z aspektov štrukturálnych reforiem justičných systémov, ktorá by mala mať na tieto systémy pozitívny vplyv. V rámci týchto reforiem sa pri tvorbe postupov a navrhovaní systémov, ktoré ich podporujú, musí vždy prihliadať na občanov a podniky.

V snahe umožniť, aby sa výhody digitálnych technológií využívali v súdnych konaniach v plnej miere, si toto oznámenie kladie dvojaký cieľ: na vnútroštátnej úrovni ďalej podporovať členské štáty v ich snahe o priblíženie vnútroštátnych justičných systémov k digitálnemu veku v prospech občanov a podnikov, a to konkrétne posilnením spolupráce a využívaním digitálnych technológií v rámci jednotlivých vnútroštátnych justičných orgánov a na európskej úrovni ďalej zlepšovať cezhraničnú justičnú spoluprácu medzi príslušnými orgánmi. Ide najmä o ďalšiu digitalizáciu verejných služieb v oblasti justície, podporu používania bezpečných a vysokokvalitných technológií diaľkovej komunikácie (videokonferencie), zjednodušenie prepojenia vnútroštátnych databáz a registrov a podporu využívania zabezpečených elektronických prenosových kanálov medzi príslušnými orgánmi.

V tomto oznámení je vytýčený nový prístup k digitalizácii justície, ktorý sa opiera o súbor nástrojov, t. j. o komplexný súbor právnych, finančných a IT nástrojov, ktoré majú jednotliví aktéri v našich justičných systémoch používať v závislosti od svojich potrieb.

Proces digitalizácie justície musí byť navrhnutý a vykonávaný tak, aby bolo zaručené úplné dodržiavanie základných práv zakotvených v Charte základných práv Európskej únie¹¹.

⁷ Plán obnovy – Smerom k odolnejšej, udržateľnejšej a spravodlivejšej Európe, schválený 23. apríla 2020.

⁸ Uznesenie zo 17. apríla 2020 o koordinovanom postupe EÚ v boji proti pandémie COVID-19 a jej dôsledkom.

⁹ KOM(2020) 605 final

¹⁰ Ú. v. EÚ C 342I, 14.10.2020, s. 1.

¹¹ Ako je právo na ochranu osobných údajov, právo na spravodlivý proces a na účinný prostriedok nápravy v prípade osôb, ktoré nemajú prístup k digitálnym nástrojom alebo potrebné zručnosti na ich využívanie, s osobitným ohľadom na situáciu starších a znevýhodnených osôb.

Takýto prístup by tak v podstate všetkým občanom Únie umožnil, aby v plnej miere využívali nové alebo dodatočné digitálne nástroje v oblasti justície. Preto je potrebné zabezpečiť, aby mali účinný prístup k spravodlivosti aj osoby so zdravotným postihnutím a deti, a to na rovnakom základe s ostatnými¹². Zohľadnenie bezpečnostného hľadiska pri navrhovaní a zavádzaní digitálnych riešení v oblasti justície je základným predpokladom podpory ich využívania a budovania dôvery občanov. Vďaka zlepšeniu prístupu k spravodlivosti prispeje digitalizácia aj k posilneniu zásad právneho štátu v EÚ.

2. PRED AKÝMI VÝZVAMI STOJA JUSTIČNÉ SYSTÉMY V DIGITÁLNOM VEKU

Situácia v členských štátoch je podmienená rôznymi inherentnými výzvami a špecifikami. Komisia od roku 2013 každoročne uverejňuje porovnávaci prehľad EÚ v oblasti justície¹³, ktorý načrtáva aj stav digitalizácie justičných systémov v členských štátoch, napríklad pokiaľ ide o online prístup k rozsudkom alebo elektronické podania a ich spracovanie. V dvoch nedávnych štúdiách sa pozornosť venuje analýze využívania inovačných technológií¹⁴, ako aj osobitnej otázke digitálnej trestnej justície¹⁵.

Komisia vykonala hĺbkovú analýzu a zmapovala stav digitalizácie justície vo všetkých členských štátoch. Svoje závery uvádza v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tomuto oznámeniu.¹⁶ Poukazuje v ňom na to, že v jednotlivých členských štátoch bol zaznamenaný pokrok na rôznej úrovni.

Napríklad:

- jednotlivci môžu mať prístup k elektronickému spisu svojej prejednávanej veci pri všetkých druhoch občianskoprávneho konania v 10 členských štátoch;
- v rámci trestného práva môžu mať obeť prístup k elektronickému spisu v siedmich členských štátoch a obvinení v deviatich členských štátoch;
- dôkazy sa môžu pri všetkých druhoch trestných konaní predkladať súdu výlučne v digitálnom formáte v 13 členských štátoch;
- v občianskom a obchodnom práve sú digitálne dôkazy prípustné pri všetkých druhoch konaní v 10 členských štátoch.

Z uvedených výsledkov vyplýva, že situácia je v jednotlivých členských štátoch veľmi rôznorodá. Porovnávaci prehľad EÚ a mapovanie situácie v oblasti justície naznačujú, že ďalšia digitalizácia by mohla byť prínosom pre mnohé oblasti justície.

¹² Ako sa uvádza v článku 13 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorého zmluvnými stranami sú EÚ a všetky členské štáty.

¹³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_sk

¹⁴ Štúdia o využívaní inovačných technológií v oblasti justície;
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-sk>

¹⁵ Štúdia o cezhraničnej digitálnej trestnej justícii;
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-sk>

¹⁶ SWD(2020) 540

Až na pár výnimiek¹⁷ možno konštatovať, že jedna z oblastí, v ktorej digitalizácia napreduje pomalým tempom, sa týka registrov a databáz. Jednotlivci, podniky a príslušníci právnických profesií narážajú na problémy pri prístupe k informáciám, na ktoré majú nárok. V mnohých prípadoch nie je možné získať takýto prístup online, čo prakticky znižuje efektívnosť vo viacerých aspektoch.

Ďalším zásadným problémom, s ktorým sa musí justícia v EÚ vysporiadať, je pretrvávajúce používanie papierových spisov, ktoré naďalej prevláda tak vo vnútroštátnych, ako aj cezhraničných súdnych konaniach. Právne postupy EÚ si vyžadujú výmenu informácií medzi príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, ktorá často zahŕňa aj používanie štandardných formulárov alebo veľkého objemu údajov. V súčasných právnych predpisoch EÚ však nie je stanovené ani médium na takýto prenos, ani podrobné mechanizmy, ktoré by ho upravovali. V dôsledku toho prebieha značná časť komunikácie naďalej v papierovej forme, čo znižuje efektívnosť pri cezhraničnej výmene (najmä pokiaľ ide o rýchlosť, spoľahlivosť, vysledovateľnosť a náklady), komplikuje prístup jednotlivcov a podnikov k informáciám a spomaľuje výmenu medzi orgánmi členských štátov.

V dôsledku nedostatočného strategického plánovania a koordinácie bola vytvorená celá škála vnútroštátnych IT nástrojov, čo následne spôsobilo problémy pri zabezpečovaní rýchlej cezhraničnej interoperability. Výsledkom bolo zvýšené využívanie papierových spisov na vnútroštátnej úrovni. V snahe vysporiadať sa s týmto problémom a zároveň ochrániť už vynaložené investície posúdili členské štáty rôzne prístupy, ktoré možno pri digitalizácii v oblasti cezhraničnej justičnej spolupráce uplatniť. Toto úsilie bolo vynakladané predovšetkým v rámci dobrovoľných iniciatív medzi členskými štátmi, združeniami príslušníkov právnických profesií a Komisiou. Hoci táto spolupráca priniesla niekoľko účinných nástrojov (najmä e-CODEX¹⁸), členské štáty tieto riešenia nevyužívajú zatiaľ konzistentne.

Aby bolo možné účinne podporovať príslušné orgány členských štátov v boji proti cezhraničnej trestnej činnosti, dospeli agentúry a orgány EÚ v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí (SVV) k presvedčeniu, že je potrebné posilniť ich spôsobilosť v oblasti digitálnej spolupráce¹⁹. Sú konfrontované s celým radom výziev, ako sú napríklad chýbajúca najmodernejšia digitálna infraštruktúra, dôveryhodný komunikačný kanál a potrebné aplikácie na výmenu dôkazov medzi vnútroštátnymi orgánmi, ako aj medzi týmito orgánmi a agentúrami a orgánmi EÚ. Preto je nevyhnutné, aby sa agentúry a orgány, ako sú Agentúra EÚ pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust), Európska prokuratúra (EPPO), Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) a Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol), dohodli na spoločnom prístupe, ktorý zabezpečí hladkú a bezpečnú spoluprácu s členskými štátmi a zároveň dodržiavanie uplatniteľného právneho rámca, najmä pokiaľ ide o ochranu osobných údajov.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že EÚ a jej členské štáty musia tieto prekážky nevyhnutne prekonať, aby sa prístup k spravodlivosti stal neoddeliteľnou súčasťou európskeho digitálneho desaťročia. Týka sa to všetkých aktérov justičného systému.

¹⁷ Napríklad digitalizácia obchodných registrov členských štátov, ktoré sú prepojené prostredníctvom systému prepojenia obchodných registrov – pozri oddiel 3.4 tohto oznámenia.

¹⁸ Komunikácia v oblasti elektronickej justície prostredníctvom výmeny údajov online.

¹⁹ V rámci štúdie o digitálnej trestnej justícii (pozri poznámku pod čiarou č. 29) poskytli informácie okrem iného tieto agentúry a orgány v oblasti SVV: Eurojust, Europol a Európska prokuratúra.

3. SÚBOR NÁSTROJOV NA DIGITALIZÁCIU JUSTÍCIE

V tomto oznámení sa navrhuje súbor nástrojov na digitalizáciu justície, ktorého cieľom je riešiť uvedené výzvy a dosiahnuť v sektore justície pokrok v digitálnej oblasti. Komisia navrhuje prístup, ktorý zohľadňuje rozdielne podmienky a právomoci v jednotlivých členských štátoch a súčasne plne rešpektuje zásadu subsidiarity a proporcionality. V záujme dosiahnutia plnohodnotného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je zároveň dôležité, aby všetky členské štáty pracovali na znižovaní existujúcich rozdielov v digitalizácii a znižovaní fragmentácie medzi vnútroštátnymi justičnými systémami a aby využívali príležitosti, ktoré majú v rámci príslušných mechanizmov financovania EÚ k dispozícii.

Nástroje v rámci navrhovaného súboru nástrojov možno vo všeobecnosti rozdeliť do týchto kategórií::

1. **Finančná podpora pre členské štáty** s cieľom využiť potenciál na vytváranie dlhodobého vplyvu;
2. **Legislatívne iniciatívy** s cieľom stanoviť požiadavky v oblasti digitalizácie a podporovať tak lepší prístup k spravodlivosti a lepšiu cezhraničnú spoluprácu, a to aj v oblasti umelej inteligencie;
3. **IT nástroje**, na ktorých možno v krátkodobom až strednodobom horizonte stavať a ktoré možno používať vo všetkých členských štátoch. Je dôležité, aby existujúce a nové IT nástroje boli automaticky interoperabilné, prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím, orientované na používateľa, rýchle, bezpečné, spoľahlivé, odolné a založené na údajoch²⁰ a aby zabezpečovali súkromie, ochranu údajov a transparentnosť;
4. **Podpora vnútroštátnych nástrojov v oblasti koordinácie a monitorovania**, ktoré by umožnili pravidelné monitorovanie, koordináciu, hodnotenie a výmenu skúseností a najlepších postupov.

Súbor nástrojov obsahuje tak záväzné, ako aj nezáväzné opatrenia. Zdá sa, že povinná digitalizácia je potrebná napríklad pri postupoch cezhraničnej justičnej spolupráce, aby bolo možné zabezpečiť účinnú a rýchlu cezhraničnú komunikáciu. K ďalším nástrojom, ktoré nemusia mať záväzný charakter, patria príležitosti na zdieľanie informácií a výmenu najlepších postupov.

Všetky opatrenia súvisiace s digitalizáciou justície sa musia vykonávať v plnom súlade so základnými právami, ako je právo na ochranu osobných údajov, právo na spravodlivý proces a na účinný prostriedok nápravy, ako aj v súlade so zásadou proporcionality a subsidiarity.

Proces digitalizácie musí okrem toho v plnej miere prihliadať na potreby znevýhodnených skupín. Digitálne technológie sú v čoraz väčšej miere používateľsky ústretové a prístupné pre veľkú väčšinu obyvateľstva bez ohľadu na vek a úroveň vzdelania, ako aj pre osoby so zdravotným postihnutím. Zároveň je nevyhnutné, aby inštitucionálne, organizačné a technické opatrenia zabezpečovali úplný prístup k spravodlivosti aj pre znevýhodnené skupiny a osoby v zraniteľnej situácii, ako sú deti alebo starší ľudia, ktorým môžu chýbať potrebné prostriedky alebo digitálne zručnosti. Možnosť využívať digitálne nástroje by mali mať aj obeť trestných činov, pričom by sa malo prihliadať na konkrétne potreby každej z týchto obetí.

²⁰

Využívanie čoraz dostupnejších údajov v súlade s európskou dátovou stratégiou načrtnutou v oznámení Komisie s názvom *Európska dátová stratégia* [COM (2020) 66 final].

Právo na spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy musí byť zaručené. Najmä v rámci trestného konania by sa malo v digitálnom prostredí dbať na to, aby sa žiadnym spôsobom nezasahovalo do práva na obhajobu vrátane práva na prístup k obhajcovi a práva na prístup k vecným dôkazom. V podobnom duchu musí byť zabezpečená rovnosť zbraní aj v občianskom súdnom konaní.

3.1. Finančná podpora pre členské štáty

Vývoj primeraných IT systémov pre potreby justície si vyžaduje čas a, čo je ešte dôležitejšie, zdroje. Komplexná stratégia digitalizácie justície v EÚ sa preto musí zaoberať aj **prístupom k financovaniu**.

Digitalizácia justičných systémov, využívanie existujúcich digitálnych riešení a zavádzanie nových si vyžaduje značné investície do infraštruktúry, navrhovania, vykonávania, údržby, ako aj do súvisiacej odbornej prípravy²¹. Aby bolo možné so zmenami napredovať dostatočne rýchlo, je potrebné sa zamerať na dve oblasti:

- finančnú podporu pre členské štáty, aby mohli začať so skutočnou digitálnou transformáciou svojich justičných systémov a
- podporu pri vykonávaní iniciatív v rámci celej EÚ.

Na podporu prechodu na digitálnu justíciu by sa mali využiť všetky dostupné prostriedky vrátane nových nástrojov politiky súdržnosti, nových programov „Spravodlivosť“ a „Digitálna Európa“, ako aj Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa v podstate zameriava na podporu vnútroštátnych investícií a reforiem, ktoré sú nevyhnutné z hľadiska trvalej obnovy²². Vo svojich usmerneniach pre členské štáty, ktoré im majú pomôcť pri príprave a predkladaní plánov podpory obnovy a odolnosti zameraných na vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, Komisia práve preto zdôraznila, že digitálna transformácia sektora justície je jednou z oblastí, na ktoré sa členským štátom dôrazne odporúča zamerať svoje reformy a investície²³. Vnútroštátne iniciatívy v tejto oblasti možno zaradiť do cieľa, ktorým je vynaložiť v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti aspoň 20 % výdavkov na digitalizáciu, aby bolo možné vytvoriť „Európu pripravenú na digitálny vek“.

V **návrhoch Komisie v oblasti politiky súdržnosti** na roky **2021 - 2027** sa uznáva všeobecná potreba digitalizácie a posilňuje sa previazanosť s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny vydávanými v rámci európskeho semestra, v ktorých je digitalizácia justície od roku 2016 označovaná pri niektorých členských štátoch ako priorita.²⁴ Členské štáty by mali preto v novom programovom období v maximálnej miere využiť príležitosti, ktoré im ponúka predovšetkým Európsky fond regionálneho rozvoja²⁵ a Európsky sociálny fond plus.

²¹ Odbornej príprave odborníkov v oblasti justície zameranej na digitálne nástroje a technológie sa venuje oznámenie Komisie *Zabezpečenie spravodlivosti v EÚ – stratégia európskej odbornej justičnej prípravy na roky 2021 – 2024* [COM(2020) 713].

²² Komisia bude vykonávať kontrolu, aby sa uistila, že tie isté investície nie sú financované dvakrát. Cieľom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti je financovať dodatočné investície a nie vytláčať tie, ktoré by bolo možné dosiahnuť prostredníctvom iných mechanizmov.

²³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf

²⁴ Chorvátsko od roku 2016, Cyprus od roku 2017, Belgicko od roku 2018 a Grécko v roku 2020.

²⁵ Konkrétne v rámci politického cieľa „Inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva“ a špecifického cieľa „Využívanie výhod digitalizácie pre

Nástroj technickej pomoci²⁶ bude poskytovať členským štátom podporu pri vykonávaní štrukturálnych reforiem, a to aj v oblasti justície. Komisia má už značné skúsenosti s realizáciou projektov týkajúcich sa digitalizácie justičných systémov vo viacerých členských štátoch v rámci súčasného programu na podporu štrukturálnych reforiem (SRSP).

Skúsenosti Komisie s elektronickou verejnou správou ukazujú, že digitálna transformácia je jedným z aspektov štrukturálnych reforiem justičných systémov, ktorá by mala mať na tieto systémy pozitívny vplyv (správa a riadenie, riadenie ľudských zdrojov, správa vecí atď.). Základným predpokladom digitalizácie systémov je prepracovanie uvedených postupov a navrhnutie systémov, ktoré ich podporu, vždy so zreteľom na občanov a podniky. Štrukturálna reforma formou digitálnej transformácie by mala bez dôkladného prepracovania postupov len obmedzený vplyv.

Pokiaľ ide o iniciatívy v oblasti digitalizácie na úrovni EÚ, podpora by mala byť k dispozícii v rámci nového **programu Spravodlivosť** a programu **Digitálna Európa**. Oba nástroje podporujú digitalizáciu justície, napríklad podporou zavádzania interoperabilných²⁷ riešení pre efektívnejšiu cezhraničnú spoluprácu a prepájaním registrov a databáz. Program Digitálna Európa bude zároveň príležitosťou na realizáciu pilotných viacodvetvových iniciatív v oblasti inovačných technológií, najmä tých, ktoré sú založené na technológii umelej inteligencie a distribuovanej databázy transakcií (blockchain).

Navrhované opatrenia	Kto?	Dokedy?
Podpora poskytovania nových služieb občanom a podnikom prostredníctvom digitalizácie justičných systémov a príslušných verejných služieb v rámci nových nástrojov politiky súdržnosti	Komisia / členské štáty	Do roku 2027
Prioritné začleňovanie opatrení v oblasti digitalizácie justície do národných plánov podpory obnovy a odolnosti	Členské štáty	Do roku 2026
Predkladanie žiadostí v rámci Nástroja technickej pomoci na digitalizáciu justičných systémov	Členské štáty	Do roku 2027
Poskytovanie finančnej podpory v rámci programov „Spravodlivosť“ a „Digitálna Európa“ (2021 – 2027) na iniciatívy umožňujúce digitalizáciu justície na úrovni EÚ.	Komisia / členské štáty	Do roku 2027
Realizácia konkrétnych projektov zameraných na digitalizáciu vnútroštátnych justičných systémov a príslušných verejných služieb, napr. budovanie elektronických registrov a databáz, systémov správy vecí a zabezpečených komunikačných kanálov a vybavenie justičných orgánov nástrojmi pre videokonferencie či zabezpečenie prístupnosti digitalizácie.	Členské štáty	Do roku 2027

²⁶ občanov, podniky a vlády“. Investície by mali byť v súlade s vnútroštátnymi alebo regionálnymi stratégiami pre inteligentnú špecializáciu a mali by prispievať k inteligentnej transformácii hospodárstva. Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Nástroj technickej pomoci [COM(2020) 409 final].

²⁷ Komisia oznámila svoj zámer vyhodnotiť európsky rámec interoperability (EIF) a posúdiť tak, akým spôsobom podporuje vlády pri zavádzaní interoperabilných digitálnych verejných služieb (t. j. služieb, ktoré sú plne dostupné online a ktoré môžu využívať podniky a občania v ktorejkoľvek krajine EÚ). Súčasťou tejto iniciatívy bude aj navrhnutie novej stratégie interoperability pre vlády EÚ. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy>

3.2. Digitálny kanál ako štandardná možnosť pri cezhraničnej justičnej spolupráci v EÚ

Digitalizácia postupov cezhraničnej justičnej spolupráce sa doteraz zakladala najmä na dobrovoľných iniciatívach realizovaných medzi členskými štátmi²⁸. Takýto prístup však narazil na svoje limity. Napríklad²⁹ v oblasti občianskeho a obchodného práva používa sedem členských štátov pri komunikácii s inými príslušnými orgánmi nástroje digitálnej komunikácie v prípade všetkých relevantných právnych nástrojov EÚ, šesť členských štátov ich používa v obmedzenom kontexte a sedem z nich ich v súčasnosti nepoužíva vôbec. Takáto fragmentácia vedie k trvalej nedostatočnej efektívnosti – okrem iného pokračujúce využívanie papierovej formy prináša zbytočné finančné náklady a má negatívny vplyv na životné prostredie. Navyše samotné používanie nástrojov digitálnej komunikácie nerieši potreby plne digitalizovaných postupov, ktoré si vyžadujú primerané právne úpravy.

Komisia už v súvislosti s niektorými právnymi predpismi EÚ navrhla nový prístup k digitalizácii. Konkrétne 31. mája 2018 navrhla zmeny nariadenia o doručovaní písomností³⁰ a nariadenia o vykonávaní dôkazov³¹. V týchto nariadeniach sa okrem iného stanovuje právny rámec pre komunikáciu medzi vnútroštátnymi orgánmi v rámci cezhraničnej spolupráce. Z posúdení vplyvu,³² ktoré Komisia vypracovala, jasne vyplynulo, že súčasná spolupráca, ktorá prebieha v papierovej forme, má množstvo nedostatkov, čo sa nepriaznivo odráža na nákladoch a efektívnosti súdnych konaní. V snahe zabezpečiť relevantnosť príslušných postupov v čoraz viac digitálnom svete sa v navrhovaných zmenách počíta s elektronickým prenosom ako so štandardným kanálom na komunikáciu a výmenu dokumentov³³. V júni 2019 prijala EÚ smernicu o reštrukturalizácii a druhej šanci³⁴, ktorá umožňuje zachrániť životaschopné podniky v ťažkostiach a dať druhú šancu poctivým jednotlivcom v úpadku. Jedným z cieľov tejto smernice je postupne digitalizovať insolvenčné konania, čo prispeje k zníženiu nákladov na takéto konania a skráteniu ich trvania.

Ako už Komisia oznámila vo svojom pracovnom programe na rok 2021³⁵, na základe získaných skúseností podnikne ďalší krok a navrhne právne predpisy upravujúce ďalšiu digitalizáciu postupov justičnej spolupráce v občianskych, obchodných a trestných veciach. V rámci týchto legislatívnych návrhov by sa mohlo:

- požadovať, aby členské štáty pri cezhraničnej komunikácii a výmene údajov medzi príslušnými vnútroštátnymi orgánmi štandardne používali **digitálne kanály**,

²⁸ V súčasnosti je do pilotného projektu digitálnej výmeny európskych platobných rozkazov zapojených len niekoľko členských štátov.

²⁹ Pozri sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie.

³⁰ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch („doručovanie písomností“) [COM(2018) 379 final].

³¹ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach [COM(2018) 378 final].

³² SWD/2018/285 final.

³³ Nariadenia boli prijaté koncom novembra 2020.

³⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddlžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddlžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (Smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii) (Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019, s. 18).

³⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_en

- požadovať, aby členské štáty pri cezhraničných konaniach za účasti občanov a podnikov akceptovali **elektronickú komunikáciu** bez toho, aby vylúčili používanie papierovej formy,
- zaručiť, aby sa odkazovalo na riešenia a zásady stanovené v nariadení eIDAS³⁶ a aby sa tieto riešenia a zásady používali, a to najmä pokiaľ ide o:
 - zásadu, že **právny účinok elektronického dokumentu a jeho prípustnosť ako dôkazu v súdnom konaní sa nesmie odmietnuť** výlučne z dôvodu, že má elektronickú formu,
 - **elektronická identifikácia**³⁷ a podpisy/pečate by sa mali pri digitálnom prenose súdnych písomností akceptovať a mali by sa odsúhlasiť ich príslušné úrovne zabezpečenia,
- stanoviť, že **spracúvanie osobných údajov** bude prebiehať v zmysle všeobecného nariadenia o ochrane údajov³⁸ a platných pravidiel Únie o ochrane údajov a určiť, aké povinnosti budú mať rozliční prevádzkovatelia a sprostredkovatelia údajov,
- zabezpečiť, aby všetky elektronické prístupové miesta zriadené pre širokú verejnosť **prihliadali na potreby osôb so zdravotným postihnutím**³⁹,
- stanoviť, ako bude vyzeráť všeobecná **architektúra základného IT systému** pre digitálnu komunikáciu, ktorá by zabezpečovala interoperabilitu vnútroštátnych IT systémov a ich schopnosť navzájom komunikovať.

Proces digitalizácie justičnej spolupráce v EÚ by si určite vyžadoval nemalé náklady. V tejto súvislosti by mali mať členské štáty možnosť využívať finančnú podporu EÚ. Všeobecné IT riešenia vyvinuté na úrovni EÚ, ktoré by mohli využívať všetky členské štáty, by mohli byť hlavným opatrením k znižovaniu nákladov.

Navrhované opatrenie	Kto?	Dokedy?
Legislatívny návrh o digitalizácii cezhraničnej justičnej spolupráce (pozri pracovný program Komisie na rok 2021)	Komisia	Štvrtý štvrťrok 2021

³⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES (Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73).

³⁷ Digitálna identita je základným prvkom jednotného trhu a kľúčovou hnacou silou digitálnej transformácie verejnej správy. Komisia na základe politického mandátu, ktorý jej Európska rada udelila, navrhne revíziu nariadenia eIDAS, aby tak Európanom umožnila využívať výhody univerzálne akceptovanej európskej digitálnej identity, ktorú možno využiť vo všetkých online verejných alebo súkromných konaniach, ktoré si vyžadujú používanie elektronickej identifikácie a autentifikácie online. Tento vývoj je relevantný a dôležitý aj pre oblasť justície a malo by sa naň prihliadať.

³⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Text s významom pre EHP).

³⁹ V súlade s požiadavkami na prístupnosť elektronických komunikačných služieb stanovenými v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 70 – 115).

3.3. Umelá inteligencia

Štúdia Komisie⁴⁰ ukázala, že tempo zavádzania nových technológií, ako je napr. umelá inteligencia, sa medzi členskými štátmi a v rámci týchto členských štátov líši, vo všeobecnosti je však všade pomalé. Používanie aplikácií umelej inteligencie môže priniesť veľa výhod, ako využívanie informácií novým a vysoko účinným spôsobom, a súčasne zlepšiť prístup k spravodlivosti, napr. aj skrátením trvania súdnych konaní. Niektoré aplikácie umelej inteligencie však zároveň majú tendenciu k neprieľadnosti, resp. skresľovaniu, čo môže viesť k rizikám a výzvam súvisiacim s dodržiavaním a účinným presadzovaním základných práv, a to najmä práva na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces⁴¹.

Aby bolo možné využívať príležitostí, ktoré technológie umelej inteligencie ponúkajú, a zároveň reagovať na súvisiace riziká, iniciovala Komisia v nadväznosti na bielu knihu o umelej inteligencii z februára 2020 verejnú konzultáciu, v rámci ktorej sa rôzne zúčastnené strany vyjadrili k používaniu aplikácií umelej inteligencie v oblasti justície, teda k spôsobu používania, ktorý môže byť vysokorizikový, najmä ak sa používa v rámci rozhodovacích procesov, ktoré majú významný vplyv na práva osôb⁴². Požiadavky na tieto systémy týkajúce sa ich zvýšenej transparentnosti, ľudského dohľadu, presnosti a spoľahlivosti, ktoré boli navrhnuté v bielej knihe, majú uľahčiť prospešné využívanie týchto systémov a zároveň zabezpečiť dodržiavanie základných práv (vrátane zákazu diskriminácie z dôvodu pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie) a presadzovanie zásad právneho štátu a riadneho procesu. Používanie nástrojov umelej inteligencie môže byť oporou pre rozhodovacie právomoci sudcov alebo nezávislosť súdnictva, tieto nástroje však nesmú do nich zasahovať.

Nedávny výskum Komisie⁴³ ukázal, že justičné orgány čoraz častejšie siahajú po aplikáciách založených na umelej inteligencii. V oblasti justície má osobitný význam anonymizácia súdnych rozhodnutí, prevod reči na text a transkripcia, strojový preklad, chatboty podporujúce prístup k spravodlivosti a robotická automatizácia procesov⁴⁴.

Podobne ako v iných sektoroch by používanie aplikácií umelej inteligencie mohlo mať veľký prínos aj v sektore justície. Lepšia koordinácia na úrovni EÚ by mohla zabrániť duplicite úsilia vynakladaného na vnútroštátnej úrovni a vytvoriť významné synergie. Zároveň by mohla zabezpečiť interoperabilitu a v konečnom dôsledku premeniť dobré pilotné projekty na riešenia pre celú EÚ. Mnohé v súčasnosti používané riešenia umelej inteligencie sú založené na technológiách strojového učenia, pri ktorých sa musia systémy „vytréňovať“ na základe

⁴⁰ Štúdia o využívaní inováčných technológií v oblasti justície;
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

⁴¹ Túto problematiku upravuje Európska etická charta Rady Európy o využívaní umelej inteligencie v justičných systémoch. Charta obsahuje aj usmernenia o tom, ako riešiť výzvy a využívať technológie umelej inteligencie spôsobom, ktorý rešpektuje práva všetkých dotknutých strán.
<https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>

⁴² Biela kniha o umelej inteligencii – európsky prístup k excelentnosti a dôvere z 19.2.2020, COM(2020) 65 final.

⁴³ Ako sa ďalej uvádza v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tomuto oznámeniu, a v Štúdiu o využívaní inováčných technológií v oblasti justície;
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

⁴⁴ Automatizácia procesov, ako je organizácia, plánovanie a riadenie zariadení, prioritizácia, kategorizácia a pridelenie dokumentov a úloh robotmi.

relevantných údajov. Preto by sa mali preskúmať a využívať možnosti zvyšovania dostupnosti verejných dátových súborov vyprodukovaných v sektore justície⁴⁵ na účely ich opakovaného použitia, okrem iného na základe rôznych riešení umelej inteligencie, a to v plnom súlade s pravidlami ochrany osobných údajov, ako sa stanovuje v oznámení Európska dátová stratégia⁴⁶.

Hoci zavádzanie aplikácií založených na umelej inteligencii do justičných systémov prináša jednoznačné výhody, ich používanie pri automatickom rozhodovaní a „prediktívnej policajnej činnosti“/ „prediktívnej justícii“ je spojené so značnými rizikami. Komisia zastáva názor, že používanie aplikácií umelej inteligencie v sektore justície je osobitne rizikové z hľadiska základných práv. Rovnakú optiku prezentovali vo svojich reakciách na otvorenú verejnú konzultáciu o bielej knihe o umelej inteligencii (február – jún 2020)⁴⁷ aj zúčastnené strany, ako sú európske a vnútroštátne advokátske komory, príslušníci právnických profesií či zástupcovia akademickej obce a organizácií občianskej spoločnosti. Komisia nadviazala na bielu knihu a momentálne pripravuje všeobecný rámec na riešenie rizík spojených s technológiami umelej inteligencie, najmä pokiaľ ide o vysokorizikové aplikácie umelej inteligencie. Pri aplikáciách, ktoré predstavujú vysoké riziko, je potrebné sa zamerať na problematiku prípadného skresľovania. V tejto súvislosti uvažuje Komisia o zavedení požiadaviek týkajúcich sa možného testovania takýchto aplikácií, ako aj povinnosti predložiť príslušnú dokumentáciu o ich účele a funkciách.

Pri používaní strojového učenia je riziko skreslených výsledkov a prípadnej diskriminácie žien a osobitných skupín, ako sú osoby s menšinovým etnickým alebo rasovým pôvodom, vysoké a treba sa ním zaoberať. Osobitná pozornosť by sa preto mala venovať kvalite používaných trénovacích údajov⁴⁸ vrátane ich reprezentatívnosti a relevantnosti vo vzťahu k účelu a kontextu zamýšľaného použitia, ako aj tomu, akým spôsobom sú tieto systémy navrhnuté a vyvinuté, aby sa zabezpečilo ich používanie pri plnom dodržiavaní základných práv. Nepriehľadnosť niektorých aplikácií umelej inteligencie môže byť problémom pri potrebe odôvodniť rozhodnutia a dodržiavanie zásady rovnosti zbraní účastníkov súdneho konania či ďalších zásad. Sú potrebné primerané záruky, ktoré by zaručovali ochranu základných práv vrátane rovnakého zaobchádzania a ochrany údajov, a zároveň zabezpečovali zodpovedný a na človeka sústredený vývoj a používanie nástrojov umelej inteligencie tam, kde je ich používanie v zásade primerané.

Za konečným prijímaním rozhodnutí však musí vždy stáť človek, musí ísť o jeho rozhodnutie. Iba sudca dokáže pri analýze prejednávanej veci zaručiť skutočné dodržiavanie základných práv, vyvážiť protichodné záujmy a zohľadniť neustále zmeny v spoločnosti. Rovnako dôležité je aj to, aby rozsudky vynášali sudcovia, ktorí dokonale rozumejú aplikáciám umelej inteligencie a všetkým v nich uvedeným informáciám, ktoré môžu pri svojej práci použiť, aby vedeli svoje rozhodnutia odôvodniť. Používanie aplikácií umelej inteligencie nesmie byť pre žiaden verejný orgán prekážkou v tom, aby vedel svoje rozhodnutia zdôvodniť. Je preto dôležité, aby sudcovia a prokurátori absolvovali odbornú prípravu v oblasti používania aplikácií umelej inteligencie⁴⁹.

⁴⁵ V kontexte vykonávania smernice (EÚ) 2019/1024 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora (Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019, s. 56).

⁴⁶ KOM(2020) 66 final

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation>

⁴⁸ Kvalita trénovacích údajov znamená, že údaje by mali byť relevantné, presné a reprezentatívne vo vzťahu k účelu a kontextu zamýšľaného použitia.

⁴⁹ COM(2020) 713.

Hoci tieto otázky budú predmetom ďalšej analýzy, v tejto fáze už možno navrhnúť niektoré cielené opatrenia:

Navrhované opatrenia	Kto?	Dokedy?
Výmena najlepších postupov a skúseností získaných pri využívaní inovačných technológií v justícii medzi členskými štátmi a inštitúciami EÚ, agentúrami a orgánmi v oblasti SVV a organizáciami príslušníkov právnických profesií; na tento účel bude Komisia raz za štvrtrok organizovať tematické odborné webináre	Komisia/členské štáty/agentúry v oblasti SVV	Od 1. štvrťroka 2021
preskúmať možnosti zvyšovania dostupnosti relevantných strojovo čitateľných údajov vyprodukovaných v sektore justície na účely vytvorenia dôveryhodných riešení umelej inteligencie založených na strojovom učení, ktoré sú určené pre zainteresované zúčastnené strany, ako sú justičné orgány a príslušníci právnických profesií vrátane súkromného sektora	Komisia / členské štáty	Od roku 2021

3.4. Lepšie IT nástroje na prístup k informáciám prostredníctvom prepojenia registrov

Na to, aby mohli jednotlivci vykonávať svoje práva a mať plný prístup k spravodlivosti, musia mať prístup k informáciám. Už teraz síce môžu využívať verejné informačné nástroje, ako je EUR-Lex⁵⁰, ktorý poskytuje prístup k právnym informáciám, a Európsky portál elektronickej justície⁵¹, ktorý zabezpečuje prístup k informáciám o justícii, potrebujú však lepší a efektívnejší prístup k osobným informáciám a písomnostiam. V tejto súvislosti je rovnako dôležité zabezpečiť prístupnosť aj pre osoby so zdravotným postihnutím. Podniky potrebujú digitálne nástroje na prístup k informáciám, interakciu s vnútroštátnymi orgánmi či na účinný prístup k spravodlivosti. Digitálny prístup k spravodlivosti môže uľahčiť operácie, znížiť náklady a regulačnú záťaž a zároveň môže zlepšiť prístup všetkých podnikov, najmä MSP, na jednotný trh. Príslušníci právnických profesií musia byť schopní poskytovať svojim klientom čo najväčšiu podporu, či už formou komunikácie so súdmi alebo bezpečného a efektívneho predkladania písomností. Je dôležité, aby mali vnútroštátne a európske orgány k dispozícii primerané nástroje, ktoré budú umožňovať bezpečnú cezhraničnú komunikáciu a výmenu dôkazov a písomností. Agentúry EÚ v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí potrebujú účinné prostriedky na podporu vnútroštátnych orgánov a na účinnú vzájomnú spoluprácu.

Popri elektronickej verejnej správe⁵² sa Komisia a členské štáty v uplynulom desaťročí zamerali aj na viacero iniciatív, ktoré v oblasti digitalizácie justície priniesli pozitívne

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/>

⁵¹ <https://e-justice.europa.eu/>

⁵² Hoci sa elektronická verejná správa zaoberá celkovým procesom digitálnej transformácie verejnej správy, je potrebné klásť dôraz aj na jednotlivé sektory. Elektronická justícia sa zameriava na digitalizáciu justičných systémov, interakciu medzi justičnými a inými príslušnými orgánmi a verejnými službami, ktoré sú pre súdne konania relevantné. Viac informácií o činnosti Komisie v oblasti elektronickej verejnej správy možno nájsť tu: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_sk
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan>

výsledky⁵³. Občania, verejné orgány a spoločnosti už využívajú výhody digitálnych nástrojov, ktoré zvyšujú transparentnosť, uľahčujú prístup k dôkazom v trestnom konaní a znižujú prieťahy či zbytočné administratívne náklady. Napríklad portál elektronickej justície je hlavným zdrojom právnych a praktických informácií v oblasti justície, ktoré EÚ poskytuje širokej verejnosti. Zároveň zabezpečuje prístup k prepojeným registrom, a to aj prostredníctvom systému prepojenia obchodných registrov (BRIS)⁵⁴, ktorý spája obchodné registre členských štátov a krajín EHP, poskytuje verejnosti prístup k informáciám o viac ako 20 miliónoch spoločnostiach s ručením obmedzeným v celej Európe a umožňuje, aby sa medzi obchodnými registrami dali vymieňať informácie o cezhraničných prípadoch.

Či už ide o databázu judikatúry alebo informácie o spoločnostiach, členské štáty už zriadili množstvo registrov a databáz, ktoré obsahujú informácie verejného alebo osobitného záujmu. Tie sú veľmi nápomocné pre jednotlivcov a podniky a často sú kľúčovým nástrojom pri práci príslušníkov právnických profesií. Mnohé z takýchto registrov sa už presunuli do on-line priestoru a v niektorých prípadoch už existujú prepojenia v rámci celej EÚ, resp. sa na vytvorení takýchto prepojení momentálne pracuje.

Členské štáty si od apríla 2012 vymieňajú informácie z registra trestov⁵⁵ pomocou referenčného vykonávacieho softvéru, ktorý sprístupnila Komisia⁵⁶. Tento prístup bol v apríli 2019 ešte umocnený prijatím nariadenia⁵⁷, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN)⁵⁸. Výmenu informácií medzi orgánmi a prístup k viacjazyčným informáciám uľahčil podobným spôsobom aj systém prepojenia obchodných registrov (BRIS), ktorý poskytuje prístup k viac ako 20 miliónom spoločnostiam s ručením obmedzeným v EÚ, a systém vzájomného prepojenia insolvenčných registrov (IRI)⁵⁹. Smernicami (EÚ) 2019/1151⁶⁰ a 2019/2121⁶¹ sa zavádzajú nové požiadavky na digitalizáciu obchodných registrov a poskytovanie informácií medzi obchodnými

⁵³ V nadväznosti na vykonávanie niekoľkých po sebe nasledujúcich stratégií a akčných plánov v oblasti elektronickej justície [v súčasnosti stratégia v oblasti európskej elektronickej justície na roky 2019 – 2023 (Rada, 2019/C 96/04) a akčný plán pre európsku elektronicкую justíciu na roky 2019 – 2023 (2019/C 96/05)].

⁵⁴ Vytvorený smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2012/17/EÚ z 13. júna 2012, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 89/666/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/56/ES a 2009/101/ES, pokiaľ ide o prepojenie centrálnych registrov, obchodných registrov a registrov spoločností (Ú. v. EÚ L 156, 16.6.2012, s. 1), v súčasnosti kodifikovaná smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1132 zo 14. júna 2017 týkajúcou sa niektorých aspektov práva obchodných spoločností (Ú. v. EÚ L 169, 30.6.2017, s. 46).

⁵⁵ Na základe rámcového rozhodnutia Rady 2009/315/SVV (Ú. v. EÚ L 93, 7.4.2009, s. 23) a rozhodnutia Rady 2009/316/SVV (Ú. v. EÚ L 93, 7.4.2009, s. 33).

⁵⁶ Druhá správa o vykonávaní systému ECRIS bude prijatá čoskoro.

⁵⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/816 zo 17. apríla 2019, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN), s cieľom doplniť Európsky informačný systém registrov trestov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726 (Ú. v. EÚ L 135, 22.5.2019, s. 1).

⁵⁸ Na vývoji systému ECRIS-TCN v súčasnosti pracuje agentúra eu-LISA.

⁵⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (Ú. v. EÚ L 141, 5.6.2015, s. 19 – 72).

⁶⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1151 z 20. júna 2019, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2017/1132, pokiaľ ide o používanie digitálnych nástrojov a postupov v rámci práva obchodných spoločností (Ú. v. EÚ L 186, 11.7.2019, s. 80-104).

⁶¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2121 z 27. novembra 2019, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2017/1132, pokiaľ ide o cezhraničné premeny, zlúčenia alebo splynutia a rozdelenia (Ú. v. EÚ L 321, 12.12.2019, s. 1-44).

registrami a smerom k verejnosti prostredníctvom systému BRIS⁶². Pokiaľ ide o prepojenie katastrov nehnuteľností (LRI), tento proces sa momentálne testuje v malom počte členských štátov, aby však bolo možné plne využiť jeho potenciál, toto prepojenie by sa malo rozšíriť na celú EÚ. Na základe smernice (EÚ) 2015/849⁶³ sa od členských štátov vyžaduje, aby prepojili svoje vnútroštátne registre konečných užívateľov výhod. Systém prepojenia registrov konečných užívateľov výhod (BORIS) bude slúžiť ako centrálna vyhľadávacia služba pre všetky súvisiace informácie. Zvýši sa tým transparentnosť skutočného vlastníctva, čo umožní lepšie predchádzať využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu.

Prístup k judikatúre vnútroštátnych súdov v strojovo čitateľnej forme je okrem iného aj predpokladom väčšej transparentnosti, jednotného uplatňovania práva EÚ a budovania interoperabilných IT systémov. Na uľahčenie presného citovania súdnych rozhodnutí bol vytvorený európsky identifikátor judikatúry (ECLI)⁶⁴, t. j. jednotný identifikátor, ktorý používa rovnaký rozpoznateľný formát pre všetky súdy členských štátov a EÚ. Komisia zvažuje, akým spôsobom bude možné podporiť používanie tohto identifikátora a prípadne stanoviť jeho povinné používanie.

Vytváranie elektronických registrov a databáz by malo byť pre členské štáty prioritou. Do elektronických databáz možno ľahko nahliadať, minimalizujú čas a náklady pre používateľov a sú odolné voči krízam, ako je napríklad kríza spôsobená ochorením COVID-19. Digitalizácia databáz a registrov je základným predpokladom ich vzájomného prepojenia na úrovni EÚ, z ktorého budú mať prospech cezhraniční používatelia a ktoré bude podporovať jednotný trh. Na základe nariadenia o jednotnej digitálnej bráne⁶⁵ sa vyžaduje úplná digitalizácia používateľského rozhrania pre určité kľúčové životné udalosti a postupy určeného pre cezhraničných používateľov. Vzájomné prepojenie zároveň znižuje riziko podvodu, pretože uľahčuje cielený rešerš v rôznych krajinách súčasne.

Digitalizácia registrov a databáz je súčasne faktorom, vďaka ktorému bude možné dosiahnuť súlad so zásadou „jedenkrát a dost“ a vytvoriť spoločné európske dátové priestory pre oblasť justície v súlade s oznámením o *európskej dátovej stratégii*.

⁶² Smernica (EÚ) 2019/1151 umožňuje využívanie digitálnych nástrojov a procesov na jednotnom trhu a toto využívanie ešte zlepšuje. Táto smernica umožňuje založiť spoločnosť a vykonať zápis pobočky do registra plne online a rovnako online predkladať dokumenty o spoločnosti požadované obchodnými registrami. Smernicou sa do systému prepojenia obchodných registrov (BRIS) zavádzajú nové funkcie, ku ktorým patrí aj nová výmena informácií medzi obchodnými registrami EÚ o i) diskvalifikovaných osobách na vykonávanie vedúcej funkcie; ii) pobočkách založených v iných krajinách a o zmenách v údajoch o spoločnostiach a iii) nových súboroch údajov o spoločnostiach dostupných bezplatne prostredníctvom vyhľadávacieho rozhrania na portáli elektronickej justície. Smernicou (EÚ) 2019/2121 sa systém BRIS ďalej posilňuje prostredníctvom zavedenia novej výmeny informácií medzi obchodnými registrami EÚ, ako aj nových verejných informácií o cezhraničných premenách, zlúčeníach, splynutiach a rozdeleniach.

⁶³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/849 z 20. mája 2015 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu, ktorou sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 648/2012 a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES a smernica Komisie 2006/70/ES (Ú. v. EÚ L 141, 5.6.2015, s. 73-117).

⁶⁴ Závery Rady o európskom identifikátore judikatúry (ECLI) a minimálnom súbore jednotných metaúdajov pre judikatúru (Ú. v. EÚ C 360, 24.10.2019, s. 1).

⁶⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1724 z 2. októbra 2018 o zriadení jednotnej digitálnej brány na poskytovanie prístupu k informáciám, postupom a asistenčným službám a službám riešenia problémov a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 (Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018, s. 1-38).

Okrem toho by mali členské štáty vždy, keď je to možné, využívať videokonferencie. Využívanie videokonferencií v súdnych konaniach tam, kde to zákon umožňuje, výrazne znižuje potrebu zaťažujúceho a nákladného cestovania a v konečnom dôsledku môže uľahčiť samotné konanie. Hoci mnohé riešenia v oblasti videokonferencie sa už na vnútroštátnej úrovni používajú, v akčnom pláne pre elektronickú justíciu na roky 2019 – 2023⁶⁶ sa využívanie videokonferencií v cezhraničných konaniach označuje za prioritu. To si však bude vyžadovať, aby bol vývoj vnútroštátnych systémov úzko koordinovaný na úrovni EÚ, aby bolo možné zabezpečiť vzájomnú dôveru, interoperabilitu a bezpečnosť. Členské štáty by si mali preto pravidelne vymieňať informácie o tom, aké kroky v tejto oblasti prijímajú a čo považujú v tejto súvislosti za najlepšie postupy. Využívaním videokonferencie by nemalo dochádzať k porušovaniu práva na spravodlivý proces a práva na obhajobu, ako napríklad práva zúčastniť sa pojednávania, dôverne komunikovať s právnikom, klásť otázky svedkom a spochybniť dôkaz.

Navrhované opatrenia	Kto?	Dokedy?
Plné zapojenie členských štátov do systému vzájomného prepojenia insolvenčných registrov vyžadovaného nariadením (EÚ) 2015/848	Členské štáty	30. jún 2021
Modernizácia systému BRIS s cieľom podporiť nové funkcie vyžadované smernicou (EÚ) 2019/1151	Komisia / členské štáty	Prvý súbor zmien: 1. august 2021 Druhý súbor zmien: 1. august 2023
Modernizácia systému BRIS s cieľom podporiť nové funkcie vyžadované smernicou (EÚ) 2019/2121	Komisia / členské štáty	31. január 2023
Plné zapojenie členských štátov do prepojenia katastrov nehnuteľností	Komisia / členské štáty	2024
Nabádanie členských štátov, aby v úzkej vzájomnej koordinácii rozvíjali videokonferenčné možnosti v súlade s vnútroštátnym právom a aby tam, kde je to možné, využívali na tieto účely finančné prostriedky EÚ	Členské štáty	Od 1. štvrtroka 2021

3.5. IT nástroje pre bezpečnú cezhraničnú spoluprácu v občianskych, obchodných a trestných veciach

e-CODEX ako zlatý štandard pre zabezpečenú digitálnu komunikáciu v cezhraničných súdnych konaniach

e-CODEX je hlavným nástrojom na zriadenie interoperabilnej, zabezpečenej a decentralizovanej komunikačnej siete medzi vnútroštátnymi IT systémami v cezhraničných občianskych a trestných konaniach⁶⁷. Ide o softvérový balík, ktorý dokáže prepojiť vnútroštátne systémy a umožniť tak svojim používateľom, ako sú justičné orgány, príslušníci právnických profesií a verejnosť, rýchle a bezpečné zasielanie a prijímanie písomností, právnických tlačív, dôkazov a iných informácií. Nástroj e-CODEX sa už využíva pri digitálnom systéme výmeny elektronických dôkazov (eEDES), ako aj v niektorých pilotných

⁶⁶ Akčný plán pre európsku elektronickú justíciu na roky 2019 – 2023 (Ú. v. EÚ C 96, 13.3.2019, s. 9).

⁶⁷ Vývoj a údržba nástroja e-CODEX prebiehala za finančnej podpory EÚ.

projektoch⁶⁸. Jeho úlohou bude zároveň podporovať decentralizovaný IT systém, ktorý sa má zriadiť v kontexte nových nariadení o doručovaní písomností a vykonávaní dôkazov.

V súčasnosti je nástroj e-CODEX spravovaný konzorciom členských štátov a iných organizácií⁶⁹. Aby bolo možné zabezpečiť jeho dlhodobú udržateľnosť, Komisia prijala návrh⁷⁰, podľa ktorého by sa mal jeho ďalší vývoj a údržba zveriť Agentúre EÚ na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (eu-LISA).⁷¹ Takýto právny predpis, v ktorom sa počíta s prevzatím nástroja e-CODEX agentúrou eu-LISA, je dôležité uviesť do platnosti od 1. júla 2023, a preto bude Komisia úzko spolupracovať so spoluzákondarcami, aby mohla posunúť svoj návrh do ďalšej fázy. Zároveň treba uviesť, že pripravovanou stratégiou kybernetickej bezpečnosti EÚ sa vytvorí prierezový rámec, ktorý budú dopĺňať legislatívne návrhy na ďalšie zvýšenie bezpečnosti sietí a informačných systémov.

Rozšírenie rozsahu pôsobnosti systému eEDES

Digitálny systém výmeny elektronických dôkazov (eEDES) je IT nástroj, prostredníctvom ktorého si môžu orgány členských štátov bezpečne vymieňať európske vyšetrovacie príkazy, žiadosti o vzájomnú právnu pomoc a súvisiace dôkazy v digitálnom formáte. V súčasnosti zasielajú orgány svoje žiadosti a prijímajú dôkazy (pomalými) poštovými alebo elektronickými prostriedkami, ktoré nedokážu vždy zaistiť potrebnú úroveň bezpečnosti. Vzhľadom na rastúcu potrebu rýchleho zabezpečovania elektronických dôkazov pri cezhraničnom vyšetrovaní trestných činov preto členské štáty vyzvali na vytvorenie zabezpečenej platformy⁷². Systém eEDES je navrhnutý tak, aby okamžite zlepšil efektívnosť a rýchlosť existujúcich postupov spolupráce a súčasne zabezpečil bezpečnosť takejto výmeny a aby zároveň umožnil overovanie pravosti a integrity zasielaných písomností. Zároveň je navrhnutý tak, aby bol interoperabilný s vnútroštátnymi systémami správy vecí. Všetky členské štáty by sa mali urýchlene pripojiť k systému eEDES a prispieť tak k vytvoreniu skutočnej pridanej hodnoty EÚ.

Systém eEDES by sa mal ďalej vyvíjať. Predovšetkým by sa mala rozšíriť jeho pôsobnosť, aby umožňoval zabezpečenú komunikáciu medzi príslušnými orgánmi a poskytovateľmi služieb v rámci nového nariadenia o elektronických dôkazoch⁷³, keď sa uvedené nariadenie prijme, a medzi orgánmi členských štátov a príslušnými agentúrami v oblasti SVV. Do budúca by sa z technických

⁶⁸ e-EDES (na výmenu európskych vyšetrovacích príkazov a žiadostí o vzájomnú právnu pomoc v trestnom konaní); dobrovoľná digitálna výmena pohľadávok v rámci európskeho platobného rozkazu a konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu; iSupport (elektronický systém správy vecí a zabezpečenej komunikácie pri vymáhaní výživného zo zahraničia).

⁶⁹ Belgicko, Česko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Jersey, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko, Taliansko a Turecko; Rada advokátskych komôr a združení právnikov Európy a Rada notárstiev Európskej únie.

⁷⁰ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o počítačovom komunikačnom systéme pre cezhraničné občianske a trestné konania (systém e-CODEX) a o zmene nariadenia (EÚ) 2018/1726 [COM(2020) 712].

⁷¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1726 zo 14. novembra 2018 o Agentúre Európskej únie na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (eu-LISA) a o zmene nariadenia (ES) č. 1987/2006 a rozhodnutia Rady 2007/533/SVV a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 1077/2011 (Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018, s. 99-137).

⁷² Závery Rady o zlepšení trestnej justície v kybernetickom priestore (9. júna 2016); <https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf>

⁷³ Európska komisia predložila návrh nariadenia o elektronických dôkazoch v apríli 2018 [COM(2018) 225 final 2018/0108 (COD)]. Rada dosiahla všeobecné smerovanie k uvedenému návrhu nariadenia na zasadnutí Rady SVV 7. decembra 2018. Návrh nariadenia bol v pracovnom programe Komisie na rok 2021 zahrnutý do zoznamu prioritných návrhov čakajúcich na prerokovanie.

komponentov vyvinutých pre systém eEDES mohli stať opätovne použiteľné nástroje, ktoré by boli určené na digitalizáciu právnych aktov EÚ upravujúcich cezhraničnú spoluprácu v občianskych, obchodných a trestných veciach. V tejto súvislosti sa budúci rozsah pôsobnosti systému eEDES stanoví v legislatívnom návrhu o digitalizácii postupov justičnej spolupráce.

Navrhované opatrenie	Kto?	Dokedy?
Podpora členských štátov prostredníctvom vývoja a rozširovania spoločných nástrojov na digitalizáciu postupov cezhraničnej spolupráce v občianskych, obchodných a trestných veciach (na základe práce na systéme eEDES)	Komisia	2024

3.6. Digitálna trestná justícia

Modernizácia digitálnych nástrojov určených na justičnú spoluprácu a výmenu informácií pri vyšetrovaní trestných činov a trestných konaniach v rámci EÚ má vzhľadom na vyvíjajúce sa hrozby a tempo technologických zmien zásadný význam. Agentúry a orgány v oblasti SVV, ako Európska prokuratúra, Eurojust a Europol, musia byť náležite vybavené, aby mohli plniť svoje poslanie, spolupracovať medzi sebou a s orgánmi členských štátov a zabezpečovať koordináciu v trestných veciach.

V oblasti trestného práva je potrebné sa naliehavo zamerať najmä na nasledujúce otázky:

- Existuje všeobecná zhoda⁷⁴ v tom, že je potrebné zmodernizovať **systém správy vecí, ktorý využíva Eurojust**. Túto modernizáciu bude potrebné finančne podporiť. Komisia sa bude usilovať podporiť činnosť Eurojustu aj prostredníctvom programu Digitálna Európa⁷⁵,
- Prepojenie systémov správy vecí Eurojustu, Europolu a Európskej prokuratúry na základe mechanizmu **pozitívnej lustrácie/negatívnej lustrácie**⁷⁶ zabezpečí, aby boli tieto subjekty vždy informované o akýchkoľvek prepojeniach medzi vyšetrovaním alebo trestným stíhaním, na ktorom v rámci svojho príslušného mandátu pracujú. Takéto vzájomné prepojenie, ktoré týmto organizáciám umožní zistiť, či existuje „zhoda“ medzi informáciami, ktoré majú k dispozícii, a informáciami od iných agentúr a orgánov EÚ, je už stanovené vo väčšine príslušných právnych aktov, ktorými sa uvedené organizácie zriaďujú – teraz je však kľúčové zabezpečiť, aby toto prepojenie fungovalo tak, ako sa v príslušných právnych predpisoch uvádza. Okrem toho neexistujú v súčasnosti žiadne ustanovenia, ktoré by upravovali prepojenie systémov na základe mechanizmu pozitívnej lustrácie/negatívnej lustrácie v prípade Európskej prokuratúry a Europolu. Právny rámec Europolu by sa mal preto zodpovedajúcim spôsobom zmeniť. Komisia sa bude touto otázkou zaoberať vo svojom návrhu na posilnenie mandátu Europolu, ktorý bude predložený v decembri 2020.

⁷⁴ V nadväznosti na diskusie o koncepcii „digitálnej trestnej justície“, ktoré prebiehali počas zasadnutia Rady SVV v decembri 2018 iniciovala Komisia v úzkej spolupráci s Eurojustom vypracovanie štúdie. Vo svojej následnej správe (14. september 2020) predstavuje komplexný súbor výziev, ktoré majú vplyv najmä na systémy trestnej justície. V súlade so závermi navrhuje Komisia konkrétne opatrenia uvedené ďalej v texte.

⁷⁵ COM/2018/434 final.

⁷⁶ Mechanizmus pozitívnej lustrácie/negatívnej lustrácie uplatňuje prístup založený na minimálnom množstve údajov, ktorý zverejňuje len obmedzené množstvo poznatkov a osobných údajov. Žiadajúcej strane umožňuje overiť, či v IT systéme, resp. systémoch protistrany existujú relevantné informácie o fyzickej osobe, inom subjekte alebo prípade bez toho, aby musela protistrana zverejniť podrobnosti nad rámec odpovede „áno, existuje zhoda údajov“ alebo „nie, v našich záznamoch neexistuje zhoda údajov“.

Určité vylepšenia si vyžaduje rozhodnutie Rady o výmene informácií a spolupráci v oblasti **trestných činov terorizmu**⁷⁷, ako aj **register Europolu pre boj proti terorizmu**. Rozhodnutie Rady je jedným z mála nástrojov, v ktorých sa vyžaduje, aby si členské štáty vymieňali informácie o svojich prípadoch boja proti terorizmu s Europolom a Eurojustom, a predstavuje teda základný pilier, o ktorý sa opiera činnosť uvedených agentúr pri pomoci členským štátom v boji proti terorizmu. Aby bolo možné maximalizovať jeho prínosy, všetci aktéri sa musia dohodnúť na tom, aké informácie sa majú poskytovať a v ktorej fáze konania. Zároveň musí byť zabezpečená ochrana a bezpečnosť údajov v súlade so smernicou o presadzovaní práva⁷⁸ a register Europolu pre boj proti terorizmu musí byť bezpečne začlenený do jeho právneho a technického rámca. Na tento účel predloží Komisia legislatívny návrh o výmene informácií o prípadoch digitálneho cezhraničného terorizmu a určí ďalšie prípadné zlepšenia rámca Eurojustu pre spracovanie údajov.

Zriadenie spoločných vyšetrovacích tímov sa vo všeobecnosti považuje za jeden z najúčinnnejších krokov pri vedení cezhraničného vyšetrovania. Spoločné vyšetrovacie tímy združujú vyšetrovateľov a prokurátorov z členských štátov a krajín mimo EÚ, v prípade potreby za podpory Europolu a Eurojustu. K ďalšiemu zvyšovaniu efektívnosti takýchto tímov by mohlo prispieť osobitné IT prostredie, ktoré by zohľadňovalo ich konkrétne potreby. Tým by sa uľahčila a zrýchlila spolupráca, čo by umožnilo zefektívniť proces zriaďovania, ako aj samotnú činnosť spoločných vyšetrovacích tímov, napr. prostredníctvom nástrojov na komunikáciu a uchovávanie či výmenu dokumentov a dôkazov. Komisia má v úmysle predložiť legislatívny návrh nariadenia **o platforme na spoluprácu spoločných vyšetrovacích tímov**.

K istým úpravám by malo dôjsť aj pri cezhraničnej digitálnej výmene, aby bolo možné zabezpečiť **výmenu veľkých súborov**.

Príslušníci právnických profesií by mali byť schopní **identifikovať a prepájať jednotlivé veci**. Orgány presadzovania práva aj justičné orgány musia mať možnosť zistiť, či v súvislosti s danou osobou prebieha vyšetrovanie alebo trestne stíhanie už v inom členskom štáte. Pokiaľ ide o výmenu veľkých súborov (pozri vyššie), v štúdiu o cezhraničnej digitálnej trestnej justícii boli navrhnuté centralizované a decentralizované možnosti riešenia tejto otázky, ktoré vychádzajú z čiastkových riešení, ktoré sú už k dispozícii. Akékoľvek opatrenia vykonávané v tomto ohľade musia byť v plnom súlade s uplatniteľnými pravidlami o ochrane osobných údajov.

Navrhované opatrenie	Kto?	Dokedy?
Vytvorenie nového systému správy vecí pre Eurojust v rámci programu Digitálna Európa	Komisia/Eurojust	Od 1. štvrťroka 2021
Vytvorenie technickej pracovnej skupiny združujúcej Komisiu a aktérov v oblasti SVV s cieľom podporiť vykonávanie mechanizmov pozitívnej/negatívnej lustrácie medzi príslušnými agentúrami	Komisia, Eurojust, Europol, Európska prokuratúra, OLAF	Prvý štvrťrok 2021
Začlenenie ustanovenia o prepojení Európskej	Komisia	Štvrtý štvrťrok

⁷⁷ Rozhodnutie Rady 2005/671/SVV z 20. septembra 2005 o výmene informácií a spolupráci v oblasti trestných činov terorizmu (Ú. v. EÚ L 253, 29.9.2005, s. 22).

⁷⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 89).

prokuratúry a Europolu na základe mechanizmu pozitívnej lustrácie/negatívnej lustrácie do právneho rámca pre Europol (bude potvrdené)		2020
Legislatívny návrh o výmene informácií o prípadoch digitálneho cezhraničného terorizmu (pozri pracovný program Komisie na rok 2021)	Komisia	Štvrtý štvrťrok 2021
Legislatívny návrh nariadenia o platforme na spoluprácu spoločných vyšetrovacích tímov (pozri pracovný program Komisie na rok 2021)	Komisia	Štvrtý štvrťrok 2021
Koncepcia zdieľania veľkých súborov a vytvorenia mechanizmu kontroly cezhraničných súdnych vecí	Komisia	2021

3.7. Môj priestor v elektronickej justícii

Vo viacerých členských štátoch už majú jednotlivci elektronický prístup k rôznym službám poskytovaným v oblasti justície a verejnej správy, ako je napr. zhotovovanie overených kópií (výpis z registra trestov preukazujúci bezúhonnosť na účely predloženia žiadosti o zamestnanie, doklad o osobnom stave, rodný list alebo závet).

Takéto služby šetria čas, sú prístupné z ktoréhokoľvek miesta⁷⁹ a dostupné aj v náročných situáciách, ako je napr. pandémie COVID-19. Jednotlivci a podniky však často nie sú o ich existencii plne informovaní. Navyše treba uviesť, že subjekty verejného sektora sú síce povinné sprístupniť svoje webové sídla a ich obsah osobám so zdravotným postihnutím, realita je však taká, že mnohé z týchto osôb neustále narážajú pri ich používaní na prekážky. Komisia sa preto domnieva, že by sa mal zriadiť akýsi „Môj priestor v elektronickej justícii“, teda vstupný bod, ktorý by obsahoval odkazy na dostupné vnútroštátne služby. Tento priestor by mal byť súčasťou portálu elektronickej justície a mal by byť spravovaný v úzkej spolupráci so všetkými členskými štátmi. Tento nástroj by sa vzťahoval len na súdne písomnosti, do ktorých má osoba alebo jej právny zástupca povolené nahliadať a/alebo ktoré má povolené získať. Nemal by poskytovať prístup ku všetkým súdnym písomnostiam týkajúcim sa danej osoby, a najmä nie k písomnostiam v trestnom konaní, kde musí byť zabezpečená rovnováha medzi dôvernosťou vyšetrovania, právom podozrivej/obvinenej osoby na informácie a právom obete na informácie a ochranu, a ak to v práve EÚ upravujú osobitné ustanovenia⁸⁰.

Jedným z prvých krokov by mohlo byť zverejnenie komplexného súboru odkazov na portáli elektronickej justície, ktorý by uľahčil prístup k dostupným vnútroštátnym elektronickým službám poskytovaným v oblasti justície a verejnej správy. Následne by sa mohlo zvážiť užšie prepojenie nástroja s vnútroštátnymi systémami, vďaka čomu by mohli jednotlivci a podniky podávať svoje žiadosti a prijímať dokumenty priamo na portáli elektronickej justície. Tým by sa zabezpečila jednotná používateľská skúsenosť vo všetkých úradných jazykoch EÚ, zatiaľ čo vnútroštátne systémy sú často obmedzené len na národný jazyk, res. jazyky. Cieľom by nebolo nahradiť existujúce ani budúce vnútroštátne systémy.

⁷⁹ Za predpokladu zaistenia primeranej úrovne bezpečnosti, napr. používanie elektronickej identifikácie a autentifikácie.

⁸⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (Ú. v. EÚ L 142, 1.6.2012, s. 1); Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57).

„Môj priestor v elektronickej justícii“ by mal zároveň uľahčiť prístup k spravodlivosti v cezhraničných konaniach v rámci EÚ, najmä pokiaľ ide o európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu⁸¹ a európske platobné rozkazy⁸². Pre jednotlivcov, podniky a ich právnych zástupcov by sa tak na úrovni EÚ vytvoril prístupový bod, z ktorého by mohli zasielať elektronické podania a bezproblémovo komunikovať s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi. To by mohlo pomôcť odstrániť praktické prekážky, ktoré bránia v zabezpečovaní používateľskej ústretovosti a rýchlom používaní príslušných nástrojov; v súčasnosti sa totiž podania zvyčajne zasielajú poštou, čo so sebou nesie isté riziko a možnosť prieťahov.

Navrhované opatrenie	Kto?	Dokedy?
Vytvoriť na portáli elektronickej justície súbor odkazov na vnútroštátne elektronické služby poskytované v oblasti justície a verejnej správy	Komisia / členské štáty	2023
Poskytnúť na úrovni EÚ prístupový bod, ktorý jednotlivcom a podnikom umožní podávať návrhy v rámci európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu a európskeho konania o platobnom rozkaze a elektronicky komunikovať s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi	Komisia / členské štáty	2024

3.8. Nástroje na spoluprácu, koordináciu a monitorovanie

Na stav digitalizácie justičných systémov sa pravidelne poukazuje v rozličných monitorovacích rámcoch, ako je porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície, správa o právnom štáte a európsky semester. Keďže viaceré IT nástroje sa budú ďalej vyvíjať, bude dôležité zabezpečiť aj koherentnosť medzi jednotlivými nástrojmi a podporovať úzku spoluprácu s členskými štátmi EÚ a agentúrami EÚ v oblasti SVV, ako aj ďalšiu koordináciu medzi členskými štátmi. Z tohto dôvodu bude Komisia vývoj digitalizácie justičných systémov i naďalej monitorovať a zároveň bude prehlbovať spoluprácu prostredníctvom nových iniciatív, pričom bude zabezpečovať pravidelné hodnotenie.

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície

Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície už poskytuje komparatívne údaje o rôznych aspektoch digitalizácie vnútroštátnych justičných systémov, ako je dostupnosť a využívanie informačných a komunikačných technológií. Počnúc rokom 2021 má Komisia v úmysle zahrnúť do tohto prehľadu aj ďalšie údaje o digitalizácii v členských štátoch. To by malo umožniť dôkladnejšie monitorovanie dosiahnutého pokroku a pretrvávajúcich výziev.

Zdieľanie informácií o vnútroštátnych iniciatívach v oblasti digitalizácie

Komisia navrhne členským štátom vytvorenie osobitnej sekcie na portáli elektronickej justície, ktorá bude venovaná vnútroštátnym iniciatívam v oblasti digitalizácie justície. Bude poskytovať komplexný prehľad projektov a motivovať tak ku konvergencii.

⁸¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 1).

⁸² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze (Ú. v. EÚ L 399, 30.12.2006, s. 1).

Ministerské fórum pre digitálnu justíciu a pravidelné hodnotenie

Proces digitálnej transformácie prebieha a vyžaduje si spoluprácu s partnermi na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. Kľúčový význam má zabezpečenie koordinovaného prístupu k podpore digitalizácie, ako aj pokračovania spolupráce so všetkými partnermi a potrebný je aj silný politický impulz.

V snahe udržať dynamiku toho úsilia zorganizuje Komisia v roku 2021 online ministerské fórum pre digitálnu justíciu za účasti inštitúcií EÚ a kľúčových zainteresovaných strán na vysokej úrovni. Z dlhodobého hľadiska bude uvažovať o ďalších formách spolupráce a koordinácie v oblasti digitalizácie justície, pretože ponúkané riešenia musia v praxi fungovať pre všetky zúčastnené strany. Medzi otázky, ktoré rezonujú na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ a ktoré si vyžadujú koordináciu, patrí prebiehajúci vývoj, plánované činnosti, možnosti financovania na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ a prognózovanie budúcich technológií. Pravidelné výmeny podporia chápanie celého procesu a zdieľanie najlepších postupov a umožnia monitorovať prijaté opatrenia vrátane tých, ktoré sa navrhujú v tomto oznámení.

Navrhované opatrenia	Kto?	Dokedy?
Posilnenie monitorovania pokroku v oblasti digitalizácie na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície	Komisia	Od roku 2021
Zhromažďovanie informácie o vnútroštátnych iniciatívach v oblasti digitalizácie justície na portáli elektronickej justície	Komisia / členské štáty	Od 1. štvrtroka 2021
Zorganizovanie ministerského fóra pre digitálnu justíciu	Komisia / členské štáty	2021
Pravidelné hodnotenie pokroku v oblasti digitalizácie justície	Komisia / členské štáty	Od roku 2021

3.9. Digitalizácia justície – pripravení na budúcnosť

Digitálne technológie sa neustále vyvíjajú. Ustavične sa objavujú nové prístupy a riešenia v oblasti riadenia, zabezpečovania a výmeny informácií. Tento vývoj má vplyv aj na digitalizáciu justície. Bez jasnej a aktuálnej vízie, ktorá by udávala smerovanie tohto vývoja, hrozí, že investície do digitálnych justičných systémov sa minú svojmu účinku a nedokážu zabezpečiť najlepší pomer ceny a kvality. Vznik nových technológií zároveň so sebou prináša potrebu neustáleho hodnotenia ich vplyvu, najmä na základné práva a ochranu údajov, na čo poukazuje aj vývoj v oblasti umelej inteligencie.

Každý, kto pracuje na digitalizácii justície, musí držať krok s vývojom. Všetci aktéri by mali mať prístup k pravidelne aktualizovaným informáciám, aby ich mohli posúdiť z právneho, technického a rozpočtového hľadiska pred tým, ako prijmú akékoľvek rozhodnutie o investíciách a zárukách. Navyše významnú výskumnú kapacitu na úrovni členských štátov, ako aj na úrovni EÚ možno využiť na preskúmanie tých aspektov technológií, ktoré sú dôležité pre spoločnosť ako celok, ale ktoré vzbudzujú menší komerčný záujem, a teda zostávajú nedostatočne rozvinuté.

Mohlo by sa zlepšiť zameranie prebiehajúcich výskumných a prognostických činností vykonávaných rôznymi subjektmi, ako napr. Spoločným výskumným centrom Komisie, a zlepšiť koordinácia jednotlivých činností, aby sa zabezpečilo, že všetkým aspektom digitalizácie justície sa bude venovať taká pozornosť, aká im prináleží. Mali by sa hľadať synergie s prácou na inováciách a prognózach v rámci inovačného centra EÚ pre vnútornú bezpečnosť, ktoré sa v súčasnosti vytvára.

Podobne ako v prípade mnohých iných politík, aj tu je potrebné zabezpečiť spoluprácu nielen na európskej úrovni, ale aj s našimi partnermi na medzinárodnej úrovni, aby bolo možné digitalizáciu čo najlepšie využiť v prospech bezpečnejšej a efektívnejšej justície. Výhody digitalizácie využívajú aj páchatelia trestných činov, či už páchaním internetovej trestnej činnosti alebo využívaním digitálnych nástrojov na páchanie trestnej činnosti. Rýchlo využili nové príležitosti, ktoré priniesla kríza spôsobená ochorením COVID-19. Preto je mimoriadne dôležité, aby boli justičné orgány a orgány presadzovania práva na európskej úrovni a v rámci medzinárodnej spolupráce vybavené primeranými nástrojmi, ktoré im zabezpečia prístup k relevantným elektronickým dôkazom potrebným na účinné vyšetrovanie a trestné stíhanie takýchto trestných činov. Vďaka balíku o elektronických dôkazoch⁸³ majú vnútroštátne orgány presadzovania práva a justičné orgány k dispozícii európsky príkaz na predloženie dôkazov a európsky príkaz na uchovanie dôkazov, ktoré im umožňujú získať digitálne dôkazy od poskytovateľov služieb na účely vyšetrovania trestných činov bez ohľadu na to, kde sa nachádza prevádzkareň daného poskytovateľa služieb alebo miesto uloženia údajov. Je dôležité, aby sa týmito návrhmi Komisie spoluzákonodarcovia urýchlili zaoberali. Okrem toho je potrebné uzavrieť prebiehajúce rokovania s našimi medzinárodnými partnermi – tak s USA, ako aj v rámci rokovaní o Druhom dodatkovom protokole k Budapešťianskemu dohovoru Rady Európy o počítačovej kriminalite.

Navrhované opatrenie	Kto?	Dokedy?
Vypracovanie programu na monitorovanie, analýzu a prognózovanie digitálnych technológií relevantných pre oblasť justície v súčinnosti so Spoločným výskumným centrom	Komisia / členské štáty	Druhý štvrtrok 2021
Vytvorenie mechanizmu (na portáli elektronickej justície) na pravidelné podávanie správ, analýzu, spätnú väzbu a výmenu najlepších postupov v súvislosti s informačnými technológiami, ktoré sú pre oblasť justície relevantné	Komisia / členské štáty	Druhý štvrtrok 2021

4. ZÁVERY

Hoci úsilie vynakladané v EÚ už začína prinášať svoje výsledky, z údajov vyplýva, že je potrebné pristúpiť k radikálnej zmene, aby bolo možné plne využiť potenciál moderných digitálnych nástrojov a súčasne zabezpečiť plné dodržiavanie základných práv.

Kríza spôsobená ochorením COVID-19 odhalila výzvy a riziká, ktoré ohrozujú efektívne fungovanie justičných systémov za výnimočných okolností, a zdôraznila potrebu posilniť odolnosť justičných systémov v celej EÚ. Na druhej strane priniesla výrazný posun smerom k zavádzaniu digitálnych technológií do našej spoločnosti. Tento vývoj si však vyžaduje nový impulz, aby bolo možné k digitalizácii justície v EÚ uplatniť komplexný prístup, ktorý by dokázal využiť všetky ponúkané príležitosti a zároveň zabezpečiť primerané záruky.

⁸³

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskom príkaze na predloženie a uchovanie elektronických dôkazov v trestných veciach, COM(2018) 225 final – 2018/0108 (COD); Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní, COM(2018) 226 final – 2018/0107 (COD).